Lietas arhīva Nr. A42-00275-20/5
ECLI:LV:ADRJRIT:2020:0324.A420152719.2.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2020.gada 24.martā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese A.Tauriņa,

piedaloties pieteicējiem /pers. A/, /pers. B/, pieteicēju pārstāvei /pers. C/ un atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvēm Sigitai Skopmanei un Renātei Priedkalnei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ un /pers. B/ pieteikuma par Rīgas domes labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ un /pers. B/ tiktu atlīdzināts nemantiskais kaitējums 10 000 *euro* apmērā katram.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēji /pers. A/ un /pers. B/ vērsās Rīgas domē (turpmāk – dome) ar iesniegumu, lūdzot atlīdzināt nemantisko kaitējumu 10 000 *euro* katram, kas pieteicējiem nodarīts ar Rīgas bāriņtiesas bezdarbību, kas atzīta par prettiesisku ar Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 28.marta spriedumu lietā A420218516.

[2] Ar domes 2019.gada 23.janvāra lēmumu Nr.1964 (turpmāk – lēmums) nolemts noraidīt /pers. A/ un /pers. B/ 2018.gad 28.decembra iesniegumu par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

Lēmums pamatots ar to, ka ar Administratīvās apgabaltiesas spriedumu ir atzīts, ka Rīgas bāriņtiesa prettiesiski laikus neizlēma jautājumu par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanas pamatotību pieteicējiem, kā arī atzīts, ka tas faktiski pieteicējiem nodrošināja lielāku tiesību apjomu saskarsmē ar bērniem. Ja lēmums par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu pieteicējiem tiktu pieņemts laikus, tad pieteicēju tiesības būtu ierobežotas būtiskāk, tādējādi nav konstatējams, ka starp bāriņtiesas bezdarbību un nelabvēlīgajām sekām, kas iestājušās pieteicējiem, proti, bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu pieteicējiem, nepastāv cēloņsakarība. Pieteicējiem bērnu aizgādības tiesības tiktu pārtrauktas jebkurā gadījumā. Ievērojot minēto nepastāv zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumi.

[3] Nepiekrītot lēmumam, pieteicēji 2019.gada 25.februārī vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[3.1] 2016.gada 25.aprīlī Rīgas bāriņtiesa nepamatoti ievietoja pieteicēju bērnus krīzes centrā, ar ko pārkāpa normatīvo aktu prasības, tādējādi nodarot kaitējumu pieteicējiem, ko ir konstatējusi Administratīvā apgabaltiesa.

[3.2] Administratīvā apgabaltiesa konstatēja, ka bāriņtiesa neievēroja Bāriņtiesu likuma 23.panta pirmās daļas 1.punkta prasības, kas uzliek par pienākumu izlemt jautājumu par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanas pamatotību vecākiem. Neviena no iestādēm nebija izlēmusi jautājumu par bērnu tālāko aprūpi, uzturēšanās vietu un apstākļiem, jo konkrētajā gadījumā bērni krīzes centrā tika ievietoti pēc sociālās pedagoģes iesnieguma par iespējamo vardarbību ģimenē un bērnu mutiski paustās piekrišanas.

[3.2] Pieteicēji 2016.gada 28.aprīlī vērsās bāriņtiesā ar lūgumu nešķirt bērnus no ģimenes un atlaist no krīzes centra, proti, lūdza palīdzību, bet saņēma sodu. Bāriņtiesas funkcijas izpildes pārkāpums ir konstatēts ar tiesas spriedumu, tādējādi pieteicējiem ir tiesības uz nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[4] Tiesā 2019.gada 18.martā saņemts domes rakstveida paskaidrojums, ar kuru dome neatzīst pieteikumu un lūdz tiesu to noraidīt, pamatojoties uz lēmumā norādītajiem apsvērumiem.

[5] Tiesas sēdē pieteicēju pārstāve pieteikumu uzturēja, savukārt domes pārstāves pieteikumu neatzina, atsaucoties uz lēmumā un rakstveida paskaidrojumā norādītajiem apsvērumiem.

Motīvu daļa

[6] Izvērtējot lietas materiālus to kopsakarībā ar administratīvā procesa dalībnieku sniegtajiem paskaidrojumiem, tiesa atzīst, ka pieteikums nav pamatots un ir noraidāms.

[7] Atbilstoši judikatūrai, lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies. Ja tiesa norāda uz kādu obligātu apstākli, kuram būtu jābūt, bet, kurš konkrētajā gadījumā nav iestājies, tiesa var noraidīt prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, arī neanalizējot, vai ir iestājušies pārējie tiesību normā minētie apstākļi. Turklāt šādā gadījumā tiesa nav saistīta tikai ar administratīvā akta pamatojumā norādītajiem argumentiem. Izskatot prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai neatkarīgi no iestādes

lēmumā (atteikumā) ietvertā pamatojuma ir objektīvi jāizvērtē, vai pieteicējam ir tiesības uz labvēlīgu administratīvo aktu. Konstatējot, ka kāds labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikums nav iestājies, tiesai nav pamata apmierināt prasījumu.

Tādējādi tiesai jānoskaidro, vai konkrētajā gadījumā pastāv tiesiskie un faktiskie priekšnoteikumi pieteicējiem labvēlīga administratīvā akta izdošanai.

[8] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 92.pantam ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Minētā likuma 94.panta ceturtā daļa noteic, ka atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

Atbilstoši Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 8.panta 1.punktam nemantiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvības, veselības, brīvības, goda un cieņas, personiskā vai ģimenes noslēpuma, citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta otrā daļa noteic, ka faktus, kas apliecina nemantiskā kaitējuma nodarīšanu, pierāda ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt, kā izpaudies tās nemantisko tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, un pamatot atlīdzinājuma apmēru.

Minētā panta trešā daļa noteic, ja ar prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību privātpersonai ir nodarīts būtisks tiesību aizskārums, nemantiskā kaitējuma esība ir uzskatāma par pierādītu.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmā daļa noteic, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

Minētā panta otrajā daļā noteikts, ka nemantisko kaitējumu atlīdzina, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams, vai nav adekvāti, — atvainojoties vai samaksājot atbilstīgu atlīdzību.

Savukārt minētā panta trešā daļa noteic, ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, nemantiskā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt rakstveida vai publiska atvainošanās.

Panta ceturtā daļa noteic, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzību nosaka līdz 7000 *euro* apmērā. Ja nodarīts smags nemantiskais kaitējums, atlīdzību var noteikt līdz 10 000 *euro* apmērā, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzības apmērs var būt līdz 30 000 *euro*.

No norādītā tiesiskā regulējuma izriet, ka sākotnēji ir jānoskaidro vai ir konstatējama iestādes prettiesiska faktiskā rīcība vai administratīvais akts, kas nodarījis fiziskās personas dzīvības, veselības, brīvības, goda un cieņas, personiskā vai ģimenes noslēpuma, citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārumu, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

Ja šāda prettiesiska iestādes faktiskā rīcība vai administratīvais akts ir konstatējama, tad vērtējams aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums un aizskāruma smagums un nosakāms atbilstošs atlīdzinājums.

Atbilstošā atlīdzinājuma noteikšanā nepieciešama aizskāruma un atlīdzinājuma samērošana, ņemot vērā Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta norādītos apstākļus.

Turklāt Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10.pants (līdzatbildība) noteic, ka cietušais nav tiesīgs pilnīgi vai daļēji saņemt zaudējuma atlīdzinājumu, ja viņš nav, izmantojot savas zināšanas, spējas un praktiskās iespējas, darījis visu iespējamo, lai zaudējumu novērstu vai samazinātu (panta pirmā daļa). Cietušais nav tiesīgs saņemt zaudējuma atlīdzinājumu, ja ar apzinātu rīcību ir veicinājis viņam nodarītā zaudējuma rašanos vai tā apmēra palielināšanos (panta otrā daļa).

No minētās tiesību normas izriet personas līdzdarbības pienākums kaitējuma samazināšanā, tostarp minētā tiesību norma norāda, ka personai ir jābūt aktīvai savu tiesību aizsardzībā.

[9] Tātad šajā lietā jāņem vērā, ka ar Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 28.marta spriedumu lietā Nr.A420218516 ir konstatēts, ka Rīgas bāriņtiesa, 2016.gada 25.aprīlī saņemot informāciju par iespējamu vardarbību pret pieteicēju bērniem no pieteicēju puses, prettiesiski nepieņēma vienpersonisku lēmumu par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu pieteicējiem.

Tādējādi, ievērojot iepriekš norādīto, tiesai vispirms ir jānovērtē, vai ar tiesas spriedumu konstatētā prettiesiskā Rīgas bāriņtiesas faktiskā rīcībā, kas izpaudusies kā bezdarbība, nelemjot par tūlītēju bērnu izņemšanu no ģimenes, ir nodarījusi kaitējumu pieteicēju dzīvībai, veselībai, brīvībai, godam, cieņai, personiskajam vai ģimenes noslēpumam, citām nemantiskajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm, radot nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

[10] Pieteicēji pieteikumā, raksturojot nodarīto nemantisko kaitējumu, norāda uz ģimenes izjaukšanu, izglītības atņemšanu bērniem, bērnu pakļaušanu vardarbībai krīzes centrā, kas bērnos radījis manipulatīvu uzvedību, mantkārīgu un atsvešinātu attieksmi, kā arī radījis gan pieteicējiem, gan bērniem pārdzīvojumus un sāpes.

Pieteikumā minētais norāda uz to, ka pieteicēji pēc būtības nemantiskā kaitējuma rašanos saista ar bērnu nošķiršanu no ģimenes, nevis ar Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 28.marta spriedumā lietā Nr.A420218516 konstatēto prettiesisko Rīgas bāriņtiesas bezdarbību.

Vērtējot, vai ar minēto tiesas spriedumu konstatētā prettiesiskā Rīgas bāriņtiesas faktiskā rīcība radīja pieteicēju nemantisko tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, tiesa konstatē turpmāk minēto.

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 28.marta spriedumu lietā Nr.A420218516 Rīgas bāriņtiesas 2016.gada 31.maija lēmums Nr.1-6/1192, ar kuru pieteicējiem pārtrauktas bērnu aizgādības tiesības, ir atzīts par tiesisku. Proti, tiesa atzina, ka pieteicējiem tiesiski tika pārtrauktas bērnu aizgādības tiesības, jo bija pamatotas aizdomas par vecāku vardarbību pret bērniem.

Pieteicēju tiesai norādītais nemantiskā kaitējuma raksturojums faktiski ir Rīgas bāriņtiesas 2016.gada 31.maija lēmuma Nr.1-6/1192 sekas un ievērojot to, ka minētais lēmums ir atzīts par tiesisku, nav konstatējams tiesiskais pamats nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumam.

Tiesa atzīst, ka apstāklis, ka Rīgas bāriņtiesa jau 2016.gada 25.aprīlī nepieņēma vienpersonisku lēmumu par bērnu izņemšanu no ģimenes un aizgādības tiesību pārtraukšanu pieteicējiem, neradīja pieteicējiem nemantisko tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, tādējādi neradīja arī nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

Minēto atzinusi arī Administratīvā apgabaltiesa 2017.gada 28.marta sprieduma lietā Nr.A420218516 17.punktā: „[..] nav ievērota Bāriņtiesu likuma 23.panta trešajā daļā un 24.pantā noteiktā procedūra. Vienlaikus pieteicēji bija informēti par bērnu atrašanās vietu un iemesliem, ar viņiem nekavējoties tika veiktas pārrunas par šiem jautājumiem. Pieteicējiem bija tiesības vērsties tiesā, ja iestādes darbinieki nepamatoti neizdeva

vienpersonisko lēmumu. Šīs tiesības pieteicēji arī īstenoja. Turklāt pieteicējiem netika liegtas saskarsmes iespējas ar bērniem, ciktāl bērni paši to vēlējās, tika nodrošināti kursi sociālo prasmju apguvei. Ja iestādes darbinieki būtu pieņēmuši vienpersonisku lēmumu par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem, pieteicēju tiesības būtu ierobežotas nesalīdzināmi būtiskāk. Minētā lēmuma nepieņemšana faktiski nodrošināja lielāku pieteicēju tiesību apjomu saskarsmē ar bērniem."

Ievērojot minēto dome pamatoti atzina, ka nav konstatējama cēloņsakarība starp prettiesisko Rīgas bāriņtiesas faktisko rīcību (bezdarbību), nepieņemot 2016.gada 25.aprīlī vienpersonisku lēmumu par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu pieteicējiem un pieteicējiem nodarīto nemantisko kaitējumu, tādējādi nepastāv priekšnoteikums nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumam.

Vienlaikus norādāms, ka tiesai izskatāmajā lietā nav pamats pārvērtēt apstākļus un faktus, kas bija par pamatu bāriņtiesas 2016.gada 31.maija lēmuma Nr.1-6/1192 pieņemšanai, jo tie ir vērtēti administratīvajā lietā Nr.A420218516. Tiesas vērtējumu neietekmē arī pieteicēju iesniegtais Latvijas Republikas tiesībsarga atzinums *(lietas 41.-58.lapa)*, jo tajā konstatēti trūkumi iestāžu darbībā iepriekš minētajā administratīvajā procesā, kura tiesiskumu tiesa jau ir izvērtējusi, turklāt minētajam atzinumam nav saistošs raksturs.

[11] Ņemot vērā šajā spriedumā minēto, tiesa atzīst, ka pieteicēju prasījums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējiem tiktu atlīdzināts nemantiskais kaitējums nav pamatots un ir pilnībā noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 92., 94.pantu, 246.-251.pantu, 254.pantu, 289.-290.pantu un 291.panta pirmo daļu, tiesa

nosprieda

noraidīt pilnībā /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par Rīgas domes labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ un /pers. B/ tiktu atlīdzināts nemantiskais kaitējums 10 000 *euro* apmērā katram.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese A.Tauriņa